

Utlåtande 2003:54 RI (Dnr 325-2014/2002)

Stöd till unga HBT-personer (Homo, Bi och Transpersoner)

Motion av Margareta Olofsson m.fl. (v) (2002:40)

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Kommunstyrelsen får i uppdrag att, i samverkan med socialtjänstnämnden och utbildningsnämnden, utarbeta riktlinjer för att underlätta och stödja unga HBT-personer.
2. Motion 2002:40 av Margareta Olofsson m.fl. (v) anses därmed besvarad.

Föredragande borgarrådet Annika Billström anför följande.

Ärendet

Margareta Olofsson m.fl. (v) har till kommunfullmäktige lämnat en motion om stöd till unga HBT-personer, *bilaga 2*. I motionen hänvisas till en undersökning gjord vid Stockholms universitet som visar att 37 procent av de homosexuella tjejerna och 24 procent av killarna mellan 16 och 24 år hade gjort ett eller flera självmordsförsök. Motionärerna menar att det är anmärkningsvärt höga siffror. Enligt undersökningen upplever de flesta homo- och bisexuella tiden runt 15 år som den mest kritiska. De har fortfarande inte kommit ut, de känner kanske inga andra homo- och bisexuella och man har fortfarande inte haft någon sexuell erfarenhet med någon av det egna könet. Eftersom de fortfarande går i grundskolan menar motionärerna att skolan har ett stort ansvar för att underlätta för unga homo- och bisexuella.

Arbetet med HBT kan integreras i det arbete som finns. Sexuell läggning glöms ofta bort i stadens politiska program och planer, menar motionärerna. I t.ex. skolplanen nämns inget om homosexualitet.

Mot denna bakgrund föreslås att kommunfullmäktige beslutar att ge kommunstyrelsen i uppgift att utarbeta ett program och åtgärder för att underlätta och stödja unga HBT-personer i enlighet med motionen.

Remisser

Motionen har remitterats till socialtjänstnämnden och till stadsdelsnämnderna Bromma, Enskede-Årsta och Vantör.

Socialtjänstnämnden anser att ett program och åtgärder i enlighet med vad motionärerna föreslår ytterligare skulle kunna synliggöra HBT-personer och deras situation.

Stadsdelsnämnden Enskede-Årsta instämmer huvudsakligen i motionens förslag.

Stadsdelsnämnden Vantör ansluter sig i huvudsak till motionärernas förslag till åtgärder för att förbättra stödet till unga HBT-personer.

Stadsdelsnämnden Bromma ställer sig tveksam till motionens förslag till fullmäktige att utarbeta ett särskilt program för att underlätta för och stödja unga HBT-personer, eftersom frågan får tillräcklig uppmärksamhet inom ramen för undervisning och diskussion i skolan.

Mina synpunkter

I den undersökning som motionen refererar till framgår att unga homo- och bisexuella har sin mest kritiska period runt 15 år och i samband med att de vill "komma ut" som homosexuella. Eftersom transsexualitet inte är kopplat till sexualiteten utan till könsidentiteten kan krisen inträffa tidigare. Många transungdomar kan t.ex. skada sig själva p.g.a. förakt för den egna kroppen.

På skolorna finns i varierande grad undervisning och samtal om homo- och bisexualitet. Genom utbildningsförvaltningens Mediecenter Stockholm kan skolorna beställa filmer att använda i undervisningen, bl.a. flera filmer om homosexualitet. Filmer om bisexualitet saknas och det finns inget material om transpersoner. Till transpersoner räknas bl.a. den som känner sig född med fel kropp (transsexuell) och den som ibland vill klä sig i det motsatta könets kläder för att under en kortare tid kunna känna sig som tillhörande det motsatta könet (transvestit). Att vara transsexuell är ingen sexuell läggning utan det är en fråga om könsidentitet och att få identiteten att stämma med sin kropp.

Alla remissinstanser påtalar att det pågår ett bra arbete i staden samtidigt som de menar att åtgärder enligt motionen ytterligare skulle förstärka arbetet med unga homo- och bisexuella samt transpersoner. Bl.a. nämns behovet av fortbildning för personalgrupper som kommer i kontakt med ungdomar och att särskilda utbildningsbehov kan finnas på skolor och fritidsgårdar som möter ungdomar med ursprung i samhällen där homosexualitet är starkt skambelagd.

Stockholms ungdomsmottagningar har en viktig roll i arbetet med ungdomar och sexualitet. Remissinstanserna menar att skolorna inte har någon möjlighet att åta sig stödinsatser för föräldrar till HBT-personer men anser att dessa skulle kunna få stöd på ungdomsmottagningarna.

Jag är övertygad om att sex- och samlevnadsundervisningen kan förbättras i skolan och att det är en lång väg att gå innan homosexuella och transpersoner blir en naturlig och synlig del i skolan och i andra verksamheter. Jag tror också att det finns mycket kvar att göra vad gäller stödet till ungdomarna i komma ut-processen, det speciella stödet som behövs till ungdomar från kulturer där homosexualitet är skambelagt och det stöd som kan behövas till föräldrar. Även inom socialtjänsten behöver HBT-kunskaperna utvecklas eftersom det förekommer att ungdomar som söker hjälp och stöd hos socialtjänsten upplever att de inte får det stöd som de behöver.

Stödet till den mer eller mindre osynliga gruppen transpersoner måste också utvecklas. En strategi bör utarbetas för hur framför allt unga transsexuella ska kunna få hjälp och vård i tid. I ett sådant arbete bör även landstinget finnas med.

Sammantaget visar alla remissinstanser att det finns ett arbete med de här frågorna men att det kan göras bättre, framför allt vad gäller synliggörandet och stödet vid "komma-ut"-processen. Det är därför av ett stort värde för stadens alla unga homo- eller bisexuella samt transpersoner om detta arbete förbättras.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Kristina Axén Olin*, *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (alla m) enligt följande.

Det är viktigt att stadens anställda som kommer i kontakt med den problematik som beskrivs i ärendet har en god kunskap om hur man på bästa sätt kan stödja de som har frågor och är i behov av hjälp. Både Stockholms skolor och Stockholms ungdomsmottagningar fyller här en viktig roll och det är angeläget att personalen har en adekvat kunskap i dessa frågor. Stockholm som kommun skall givetvis inta en

kvat kunskap i dessa frågor. Stockholm som kommun skall givetvis inta en neutral hållning i livsstilsfrågor.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. Kommunstyrelsen får i uppdrag att, i samverkan med socialtjänstnämnden och utbildningsnämnden, utarbeta riktlinjer för att underlätta och stödja unga HBT-personer.
2. Motion 2002:40 av Margareta Olofsson m.fl. (v) anses därmed besvarad.

Stockholm den 14 maj 2003

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Anette Otteborn

Särskilt uttalande gjordes av *Kristina Axén Olin, Mikael Söderlund och Kristina Alvendal* (alla m) och *Ann-Katrin Åslund och Madeleine Sjöstedt* (båda fp) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (m) i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av *Ewa Samuelsson* (kd) enligt följande.

Frågan kring när ungdomars sexuella identifikation utvecklas och avgörs varierar och skiljer sig åt individuellt. Ungdomar ska i förtroende kunna vända sig till skolans elevvårdspersonal, när de känner ett eget och individuellt behov att få diskutera sina mest intima frågor. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med ungdomar får kunskap om könsidentitet och könsöverskridande beteende under tonårsperioden. Vid sidan av skolhälsovården har här ungdomsmottagningen en framträdande roll. Tankar kring sexuell läggning är redan ett aktuellt ämne för elever och lärare mot bakgrund av den stora uppmärksamhet som det fått i media och den allmänna samhällsdebatten. Inte minst genom de förändringar i lagstiftningen som skett de senaste åren vad gäller homosexuellas rättigheter. Vad gäller frågorna i motionen får de redan uppmärksamhet inom ramen för undervisning och diskussion i skolan. Framförallt bör man ha en tillit till och respekt för vuxnas kompetens att bemöta ungdomarnas frågor. Därutöver har socialtjänsten ett ansvar att tillsammans med andra myndigheter samordna, förebygga och erbjuda individuella lösningar i form av stöd till den unge och dennes familj.

ÄRENDET

I en motion av Margareta Olofsson m.fl. (v), bilaga 2, föreslås fullmäktige besluta om att ge stadsledningskontoret i uppdrag, att utarbeta ett program med åtgärder för att underlätta och stödja unga homo-, bisexuella och transpersoner (HBT-personer). Motionen refererar till en undersökning om homo- och bisexuella ungdomars levnadsvillkor som visar på en svår livssituation för dessa ungdomar.

I motionen föreslås att unga HBT-personer och deras familjer bör få ett bättre stöd från samhället och att kunskap kring dessa frågor ska integreras i skolans undervisning. Motionärerna föreslår också att samhällsinformationen till invandrare bör förbättras.

REMISSER

Ärendet har remitterats till socialtjänstnämnden, Enskede-Årsta, Vantör och Bromma stadsdelsnämnder.

Socialtjänstnämnden beslutade på sitt sammanträde den 24 september 2002 att godkänna socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande *Kristina Axén Olin m.fl.* (m), ledamoten *Gunilla Reuterskiöld* (fp) och tjänstgörande ersättaren *Hardy Hedman* (kd), bilaga 1.

Ersättaryttrande gjordes av *Ingrid Lindvall* (sp), bilaga 1.

Ersättaryttrande gjordes av *Jamie Bolling* (mp), bilaga 1.

Socialtjänstförvaltningens tjänsteutlåtande av den 11 september 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar uppfattningen att unga homo-, bi- och transsexuella är en utsatt grupp och att samhället har ett ansvar för att de ges goda förutsättningar att blir trygga i sin sexuella identitet. En viktig del i detta sammanhang är, som motionären påpekar, att ge information och stöd i de sammanhang där ungdomar befinner sig, exempelvis i skolan.

Motionären föreslår att stadsledningskontoret får i uppdrag att utarbeta ett program och åtgärder för att underlätta och stödja unga HBT-personer. Förvaltningens uppfattning är att detta kan vara ett sätt att synliggöra dessa ungdomar och på så sätt

ning är att detta kan vara ett sätt att synliggöra dessa ungdomar och på så sätt underlätta för dem att komma ut. De insatser som föreslås i motionen ligger framför allt inom skolans område och förvaltningen instämmer i att skolan har en viktig uppgift i detta sammanhang. Det är också förvaltningens uppfattning att staden redan idag gör en rad insatser för unga homo- och bisexuella.

Inom ramen för stöd till frivilligorganisationer är förvaltningen medarrangör i en nationell konferens som hålls i oktober och som riktar sig till pedagoger inom grundskola, gymnasium och högskola i hela landet. Temat för konferensen är sexualitet och samlevnad och de ämnen som behandlas är bland annat stöd till bi- och homosexuella elever och invandrарungdomar och sexualitet. Konferensen leds av Folkhälsoinstitutet och Skolverket.

SotN ger också ekonomiskt stöd till RFSL Stockholm som har ett flertal verksamheter som riktar sig till ungdomar. De har också en skolinformatörsutbildning för unga mellan 20 och 30 år som sedan arbetar i högstadie- och gymnasieskolor och med attityder kring homo- och bisexualitet. Under våren 2002 genomförde RFSU och RFSL en konferens på Kulturhuset med temat sexualitetens roll i samhället och den konflikt som uppträder i det mångkulturella samhälle Sverige är idag.

En viktig roll i arbetet med ungdomar och sexualitet har också ungdomsmottagningarna i staden som når samtliga ungdomar i grundskolan. Härutöver finns också Stadsmissionens ungdomsmottagning i Gamla stan som drivs med stöd av landstinget och staden. Dit kan ungdomar vända sig upp till 25 års ålder och verksamheten arbetar med att förebygga fysisk, psykisk och social ohälsa och kan hjälpa unga att ta sig igenom kriser på ett konstruktivt sätt.

Det är sammanfattningsvis förvaltningens uppfattning att det i staden pågår en rad insatser som riktar sig till unga homo- och bisexuella i syfte att underlätta för dem i deras sexuella identitet. Ett program och åtgärder i enlighet med vad motionären föreslår skulle dock ytterligare kunna synliggöra HBT-personer och deras situation.

Enskede-Årsta stadsdelsnämnd beslöt den 24 september 2002 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Enskede-Årsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 12 september 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i motionens intentioner om ett ökat stöd från samhället till unga HBT-personer. Uppgifter om en hög andel suicidförsök bland unga homosexuella flickor och pojkar väcker oro och måste tas på allvar. Samhället har ett stort ansvar för att förebygga och avhjälpa psykisk ohälsa, i synnerhet bland barn och ungdom. Skolan är en viktig del av ungdomarnas vardag och ska stödja ungas hälsa, lärande och personliga utveckling. Skolans värderingar ska präglas av grundläggande mänskliga rättigheter om lika behandling oavsett kön, etnisk eller religiös tillhörighet, funktionshinder eller sexuell läggning.

Förvaltningens uppfattning är att det som motionärerna vill framhålla redan åligger skolorna enligt läroplanens del "Mål och riktlinjer" under "Normer och värden" där det framgår följande:

"Skolan skall sträva efter att varje elev

- utvecklar sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper och personliga erfarenheter
- respekterar andra människors egenvärde
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att bistå andra människor
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen."

Vidare står i "Riktlinjer" under "Normer och värden":

"Alla som arbetar i skolan skall

- medverka till och utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen
- i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av solidaritet mellan människor
- aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer eller grupper och
- visa respekt för den enskilde individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt."

En del insatser görs i skolorna idag för att stödja unga HBT-personer men mer kan säkert göras. Frågorna tas upp t.ex. under läropass om allas lika värde oavsett om det är inom sex- och samlevnadsundervisning eller annan undervisning. Diskussionen om homo- och bisexuellas villkor bör finnas med i skolans undervisning, inte bara utifrån sexualiteten utan även i samhällskunskap, litteratur, religion och historia. Kunskap om transsexualitet bör också finnas hos skolpersonal som bedriver sex- och samlevnadsundervisning och elevvårdande personal.

I stadens skolplan nämns varken homosexualitet eller heterosexualitet. Förvaltningen har inget att invända emot att skolplanen förtydligas vad gäller HBT-undervisning, men menar att de grundläggande riktlinjerna redan finns i läroplanen. Fortbildning i HBT-kunskap behövs med jämna mellanrum för personalgrupper som kommer i kontakt med ungdomar. Särskilda utbildningsbehov kan finnas på skolor och fritidsgårdar som möter ungdomar med ursprung i samhällen där homosexualitet är starkt skambelagd.

Förvaltningen har inte underlag för att bedöma om det finns behov av en kommunal diskrimineringsombudsman för skolorna eller om behovet tillgodoses av t.ex. barnombudsmannen och ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (homo-, bi- eller heterosexualitet) i samhällslivet.

Transsexualitet är JämO:s ansvar, som dock endast omfattar arbetslivet. Det är känt att HBT-personer löper risk att utsättas för så kallade hatbrott och det kan också drabba ungdomar, t.ex. mobbning. Förebyggande åtgärder bör därför tas med i stadens brottsförebyggande arbete.

Förvaltningen ser ingen möjlighet för skolorna att åta sig stödinsatser för föräldrar till HBT-personer. Ungdomsmottagningarna bör däremot kunna ge ett visst föräldrastöd och föräldrar är välkomna att vända sig till förvaltningens

stöd och föräldrar är välkomna att vända sig till förvaltningens ungdomsmottagning i Enskede. Där möter personalen ungdomar enskilt och i grupp samt ger information till alla högstadielklasser i stadsdelsområdet. Ungdomsmottagningen arbetar för att synliggöra homo- och bisexualitet genom att tala om och inbjuda ungdomarna till diskussioner om detta. Personalen utgår inte från heterosexualiteten som norm utan från att det kan vara olika för olika personer. Ungdomsmottagningen för fram att det är viktigt att synliggöra att det finns en ojämlikhet även inom den homosexuella världen. Den manliga sexualiteten är norm och att den kvinnliga sexualiteten är osynliggjord också i denna grupp. I diskussioner och värderingsövningar tas frågor upp om homosexuellas villkor liksom frågor om skillnader mellan mäns och kvinnors villkor, klasskillnader och rasism. Sammanfattningsvis instämmer förvaltningen i huvudsak i motionens intentioner och förslag om att stadsledningskontoret får i uppdrag att utarbeta ett program och åtgärder för att underlätta för och stödja unga HBTpersoner.

Vantörs stadsdelsnämnd beslöt den 24 oktober 2002 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 3 oktober 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det är viktiga frågor som tas upp i motionen. Föräldrar, skolan och samhället i övrigt har ett ansvar för att skapa trygga uppväxtmiljöer för barn och ungdomar. Tolerans, förståelse för olikheter och respekt för varandra oavsett bakgrund, religion, kön eller sexuell läggning skall präglar arbetsklimatet i skolan.

Förvaltningen vill ändå framhålla att det görs mycket redan idag och att en hel del av det som motionen berör redan ligger i skolans uppdrag enligt läroplanen. I läroplanens mål och riktlinje "Normer och värden" finns flera exempel på detta:

"Skolan skall sträva efter att varje elev

- ? utvecklar sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper och personliga erfarenheter,
- ? respekterar andra människors egenvärde,
- ? tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att bistå andra människor,
- ? kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen".

"Alla som arbetar i skolan skall

- ? medverka till och utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- ? i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av solidaritet mellan människor,
- ? aktivt motverka trakasserier och förtryck av individer eller grupper,

? visa respekt för den enskilde individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt förhållningssätt”.

I läroplanen regleras också rektors ansvar. Av riktlinjerna framgår att rektor som pedagogisk ledare och chef för lärare och övrig personal i skolan har ansvar för att:

? undervisning och elevvårdsverksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver,

? upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga alla former av kränkande behandling, såsom mobbing och rasistiska beteenden,

? ämnesövergripande kunskapsområden integreras i undervisningen i olika ämnen.

För att förstärka de övergripande kunskapsområdena och stödja skolorna i deras arbete har Skolverket gett ut referensmaterial för sex- och samlevnadsundervisningen. ”Kärlek känns förstår du” är ett exempel på ett sådant material som kan användas och med samtalet som grund öka elevernas kunskap och medvetenhet om sexualitet och samlevnad. Materialet ger en bild av tonårsvärldar, tankar och känslor och där ingår också frågor om homosexualitet.

I stadsdelens skolor lägger man stor vikt vid att undervisningen speglar manlig/kvinnlig identitet och att stödja ungdomarna i sin tonårsutveckling. Det innebär ett mer varierat arbetssätt med samtal i små grupper och att flera lärare är involverade i undervisningen vilket medför att kunskapsområdet blir mer ämnesövergripande. Till exempel diskuterar man i ämnet religionskunskap olika religioners syn på sexualitet.

Kurator och skolsköterskan är viktiga personer för elever som vill ställa frågor om sin sexualitet eller tala om andra känsliga frågor. Kurator arbetar med tjej- och killgrupper och utrymme finns också för enskilda samtal.

De kan också vägleda ungdomar vidare för ytterligare stöd vid Ungdomsmottagningen i Vantör eller RFSL (Riksförbundet för sexuellt likaberättigande) och RFSU (Riksförbundet för sexuell upplysning).

Ungdomsmottagningen är till för att ungdomar ska kunna samtala om sin sexualitet med personal som har speciell kompetens för detta. För invandrarungdomarna fyller ungdomsmottagning en särskilt viktig funktion då man kommer i kontakt med ungdomar som har en mycket svår situation. Det är främst ungdomar som kommer från kulturer där homosexualitet och bisexualitet är skambelagt och på intet sätt kan accepteras. Ungdomsmottagningen har också ett mycket bra och väl inarbetat samarbete med skolorna.

Förvaltningen anser inte att skolorna har möjlighet att ansvara för stödinsatser och information till föräldrar om HBT. Däremot kan ungdomsmottagningen förmedla en sådan kontakt där även föräldrar kan få stöd.

Förvaltningen har inte möjlighet att bedöma om det finns skäl att inrätta en kommunal diskrimineringsombudsman eller om det nuvarande systemet med statliga ombudsmän i form av barn- och diskrimineringsombudsmän är tillräckligt även för denna grupp.

I övrigt instämmer förvaltningen med motionärens förslag om att ge stadsledningskontoret i uppdrag att utarbeta program för att förbättra stödet till unga HBT-personer.

Bromma stadsdelsnämnd beslöt den 30 oktober 2002 att ställa sig bakom stadsdelsförvaltningens yttrande.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande av den 9 oktober 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Undersökningen som hänvisas till i motionen fokuserar på ungdomar i åldern 16 till 24 år. Trots det bör självklart kunskap och medvetenhet hos grundskolans personal finnas om ungdomars identifikationsutveckling när den är som intensivast även åren före 16-årsåldern och uppåt.

Frågan kring när ungdomars sexuella identifikation utvecklas och avgörs varierar och skiljer sig åt individuellt.

Ungdomar ska i förtroende kunna vända sig till grundskolans elevvårdspersonal, när de känner ett eget och individuellt behov att få diskutera sina mest intima frågor.

Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med ungdomar får kunskap om könsidentitet och könsöverskridande beteende under tonårsperioden. Vid sidan av skolhälsovården har här ungdomsmottagningen och RFSL en framträdande roll.

Hur frågan kring sexuell läggning kan och bör ingå i grundskolans sex- och samlevnadsundervisning bör beaktas av Skolverket i samband med översyn av nuvarande aktuella kursplaner.

Tankar kring sexuell läggning är redan ett aktuellt ämne för elever och lärare mot bakgrund av den stora uppmärksamhet som det fått i media och den allmänna samhällsdebatten. Inte minst genom de förändringar i lagstiftningen som skett de senaste åren vad gäller homosexuellas rättigheter. Förvaltningen anser här att sex- och samlevnadsundervisningen ska utvidgas så att eleverna får information och kunskap om gällande lagar: diskrimineringslag, jämställdhetslag, registrerat partnerskap samt lag om förbud mot diskriminering i arbetslivet p g a sexuell läggning.

I samband med nästa omarbetning av stadens skolplan kan enligt förvaltningens mening motionens förslag om tillägg vägas in i det stycke i skolplanen som berör skolans uppgift att hjälpa eleverna att utveckla empati och respekt för andra människors lika värde.

Vad gäller motionens förslag till fullmäktige att utarbeta ett särskilt program för att underlätta för och stödja unga hbt-personer så ställer sig förvaltningen tveksam, då frågan får tillräcklig uppmärksamhet inom ramen för undervisning och diskussion i skolan. Framförallt bör man ha en tillit till och respekt för vuxnas kompetens att bemöta ungdomarnas frågor.

Skulle kommunfullmäktige besluta om ett sådant program anser förvaltningen att det är viktigt att personal från skolhälsovården och ungdomsmottagningen finns med vid utarbetandet.

Därutöver har socialtjänsten ett ansvar att tillsammans med andra myndigheter samordna, förebygga och erbjuda individuella lösningar i form av stöd till den unge och dennes familj.

RESERVATIONER M.M.

Socialtjänstnämnden

Det särskilda uttalandet av Kristina Axén Olin m.fl. (m), Gunilla Reuterskiöld (fp) och Hardy Hedman (kd) är av följande lydelse.

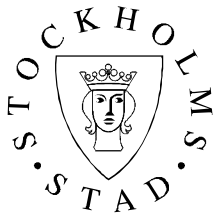
I arbetet med insatser som riktar sig till unga HBT-personer är det av stor vikt att ungdomsmottagningarnas personal görs delaktiga. Till de nationella konferenserna där utbildning kring dessa frågor sker bör socialtjänstförvaltningen i Stockholms stad påpeka vikten av delaktighet för personalen vid ungdomsmottagningarna.

Ersättaryttrandet av Ingrid Lindvall (sp) är av följande lydelse.

Jag ansluter mig till det särskilda uttalande som lämnats av ordföranden av Kristina Axén Olin m.fl. (m), ledamoten Gunilla Reuterskiöld (fp) och tjänstgörande ersättaren Hardy Hedman (kd).

Ersättaryttrandet av Jamie Bolling (mp) är av följande lydelse.

Om jag hade haft yrkanderätt hade jag föreslagit socialtjänstnämnden följande. Skrivelsen bifalls.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2002:40

2002:40

Motion av Margareta Olofsson m.fl. (v) om stöd till unga HBT-personer (Homo, Bi och Transpersoner)

En undersökning gjord av psykologistudenten Hans Hanner, vid Stockholms universitet, visar att 37 procent av de homosexuella tjejerna och 24 procent av killarna mellan 16 och 24 år hade gjort ett eller flera självmordsförsök. Det är anmärkningsvärt höga siffror. Fler än var tredje homosexuell tjej har försökt ta livet av sig. Mer än varannan har dessutom haft självmordstankar under det senaste året. Folkhälsoinstitutet har tagit fram en studie som visar att homosexuella invandrare är utsatta för särskilda påfrestningar. För många leder öppenhet om den sexuella läggningen till en brytning med familj och släkt. Enligt Hanners undersökning upplever de flesta homo- och bisexuella tiden runt 15 år som den mest kritiska. De har fortfarande inte kommit ut, de känner kanske inga andra homo- och bisexuella och man har fortfarande inte haft någon sexuell erfarenhet med någon av det egna könet. Dessa unga homosexuella går alltså fortfarande i grundskolan när den mest kritiska tiden inträffar. Det innebär att skolan har ett stort ansvar för att underlätta för unga homo- och bisexuella.

Ett annat problem för de unga homosexuella handlar om att komma ut och berätta för sina föräldrar om sin homosexualitet. Även här kan skolan och samhället hjälpa till och underlätta komma ut-processen.

Samhället gör mycket för de vuxna homosexuella men de unga, som ännu inte kommit ut, får inte tillräckligt med stöd och hjälp. RFSL:s informatörer som kommer ut till skolklasserna och berättar om homosexualitet är inte tillräckligt. Ytterligare insatser måste göras:

I skolan och i annan verksamhet riktad mot ungdomar måste den heterosexuella normen aktivt brytas, genom att homosexuella och transpersoner blir en naturlig och synlig del. HBT-undervisningen

en naturlig och synlig del. HBT-undervisningen (HBT=Homo, Bi och Transpersoner) måste integreras i undervisningen. Det räcker inte att i sex- och samlevnadsundervisningen nämna, eller bjuda in RFSL-informatörer, som en separat del. Homosexualitet måste få samma status som heterosexualitet i undervisningen. Det är viktigt att ge förebilder och avdramatisera HBT och det är en viktig hjälp för den enskilde att bli medveten om sina känslor och kunna identifiera dem som "homosexuella", vilket annars inte är lätt i ett samhälle där heterosexualiteten är den absoluta normen.

Familjerna behöver stöd. När föräldrar får veta att deras barn är homosexuellt, transsexuellt etc. kan de behöva hjälp och stöd för att hjälpa sitt barn. Även föräldrarna går igenom vad som är att likna vid en "komma ut"-process och i många fall saknar de all erfarenhet och kunskap. Detta stöd ska naturligtvis ske utifrån barnets perspektiv och inte föräldrarnas.

Föräldrar kan behöva informeras om det faktum att inte alla barn blir heterosexuella så att de ges möjlighet att förberedas inför möjligheten att deras barn en dag berättar för dem att det är homosexuellt. Även om föräldrarna accepterar sitt barns homosexualitet eller könsöverskridande kan det vara jobbigt för föräldrarna att de själva inte förstod detta.

Invandrare får samhällsinformation via undervisning och skriftligt. I denna information bör även HBT-information ingå. Homosexuella invandrare och/eller deras föräldrar kommer ofta från samhällen där sexualiteten osynliggörs och där homosexualitet ofta är starkt skambelagt. Därför måste insatser riktas in på att en "komma ut"-process för många innebär inte bara en brytning med familjen utan också med den egna kulturen. Detta bör tas upp med invandrarorganisationer men än viktigare är att stödja de grupper för homo-, bisexuella och transpersoner med invandrarbakgrund som finns. I arbetet med barn och ungdomar bör man försöka finna förebilder av annan etnisk bakgrund än svensk.

Viktigast är naturligtvis insatser riktade för att stödja individens "komma ut"-process och eftersom hon/han lever i ett samhälle där inte förtrycket utan snarare den totala uteslutningen av HBT är det stora problemet så måste samhället göra sitt yttersta för att kompensera detta. Om en elev som är öppet homosexuell trakasseras av sin lärare så ska hon inte behöva gå till en ideell organisation (RFSL) för att få hjälp. En lösning skulle kunna vara en diskrimineringsombudsman för skolorna. En sådan diskrimineringsombudsman skulle inte bara ägna sig åt diskriminering p.g.a. sexuell läggning utan också diskriminering p.g.a. bakgrund, sexuella trakasserier och HBT-lik. mycket väl integreras i det arbete som redan finns. Sexuell läggning glöms ofta bort i stadens politiska program och planer. I t.ex.

skolplanen nämns inget om homosexualitet. Detta skulle ha kunnat passa in i stycket: "Skolan skall hjälpa eleverna att utveckla empati och respekt för andra människors lika värde. Det innebär att skolan aktivt skall arbeta mot mobbning, rasism, sexuella trakasserier och kränkande språkbruk. Skolan skall arbeta aktivt med jämställdhet mellan kvinnor och män."

GBT står för homosexuella, bisexuella och transpersoner. Trans- står varken för en sexualitet eller en identitet. Transpersoner är ett samlingsnamn för människor vars livssituation och identitet kan skilja sig radikalt från varandra: transsexuella, transvestiter, transgenderister och andra som på något sätt själva vill definiera sin könstillhörighet som någon annan än den "fastställda". Även transpersoner behöver stöd, speciellt i unga år.

Vi föreslår fullmäktige besluta

att ge stadsledningskontoret i uppgift att utarbeta ett program och åtgärder för att underlätta och stödja unga GBT-personer i enlighet med motionen.

Stockholm den 17 juni 2002

Margareta Olofsson

Claes-Göran Jacobson

Ann Mari Engel

Ann-Margarethe Livh

Patricio Rodriguez

Maria Hannäs

Ewa Törngren

Anita Habel

Ann-Marie Strömberg

Per Ohlin

Majken Wennberg

Stellan Hamrin